

Az európai szociális modell válogatott kérdései

2008. szeptember 11-12-én kétnapos szemináriumot rendezett **Budapest**en a **Független Szakszervezetek Európai Szövetségének (CESI) Kutató- és Továbbképzőintézménye, az Európai Akadémia**. *Az európai szociális modell jövője* című projekt keretén belül július elején Strasbourgban tartották a szeminárium első részét, amelyen a globalizáció hatásait járták körül az akkori résztvevők. A budapesti rendezvényen az európai szociális modell válogatott kérdéseivel ismerkedhettek meg a jelenlévők.

A kétnapos konferencia első napján **Cristoph Vondenhoff, az Európai Akadémia igazgatója** köszöntötte a résztvevőket és kívánt eredményes és élményekben gazdag napokat. Majd **Helmut Müllers, a CESI főtitkára** köszöntőjében felhívta a figyelmet arra, hogy a szakszervezeteknek oda kell figyelniük arra, hogy a 21. században is meg tudjanak felelni a globalizáció egyre sokasodó kihívásainak. A konferencia programjának részletes ismertetése után kiemelte, hogy Európának szüksége van egy markáns szociális arculatra.

Ezután a rendezvény társszervezését vállaló **Magyar Köztisztviselők és Közalkalmazottak Szakszervezetének főtitkára, Fehér József** köszöntötte a külföldről hazánkba látogató szakszervezeteket. Visszautalt a CESI által Strasbourgban rendezett szeminárium fő kérdésére: vajon az európai szociális modellnek valóban véget vetett a globalizáció? Röviden vázolta a nemzetközi és a magyar helyzetet, ám mint mondta, a kérdés megválaszolásához a konferencia zárónapján talán közelebb jutunk.

A kormány képviseletében **Csizmár Gábor, a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára** volt jelen, aki úgy látja, Európában nincs egy egységes szociális modell, hanem sokféle, országoként és kultúránként változó variánsokkal találkozhatunk (úgy, mint az észak-európai, az angolszász, a mediterrán vagy a kontinentális modellek, azonban ezeken belül is jelentős eltérések mutatkoznak). Tüzetes vizsgálódás után közös értékeket mindegyikben fellelhetünk: szolidaritás, esélyegyenlőség, szociális háló megléte, társadalmi párbeszéd intézménye, tisztességes munkához és méltányos bérehez való jog tisztelete vagy az élethosszig tartó tanulás lehetősége. Csizmár szerint a versenyképességet és a szociális stabilitást szembeállítani hibás megközelítés, hiszen ennek a kettőnek ideális esetben egyensúlyban kell maradnia. Ennek az egyensúlynak a fenntartásában van kiemelt szerepe a társadalmi párbeszéd intézményeinek: a GSZT-nek, az OÉT-nek, a KÉT-nek és a további szakmai érdekegyeztető mechanizmusoknak.

Európai szociális modell és európai integráció címmel **Dave Quayle, a Régiók Tanácsának tagja, Trafford Nagyvárosi Régió Regionális Tanácsának tagja** tartotta a bevezető előadást, amely során annak módjait vázolta fel röviden, hogyan felelhetünk meg a kor kihívásainak a foglalkoztatás területén a szociális szempontok szem előtt tartásával. A vita során felvetődött a különböző modellek működésképtelensége más területeken, ami nehezíti az egységes, standardizált európai szociális modell létrehozását, azonban azt alapelveként szögezte le, hogy nem létezik sikeres európai integráció működő szociális modell nélkül. Felmerült, hogy nem egy egységes, hanem egy minimum standardot kéne létrehozni a bérek és egyéb szociális juttatások terén.

Az ezt követő előadáson **Eddy Laurijssen, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) munkatársa** a munkahelyek biztonságával kapcsolatban kitekintett az európai régiókból, és Afrikából, Ázsiából hozott példákat a gondolkodásbeli különbségek érzékeltetésére és annak alátámasztására, hogy egyetemes munkabiztonsági standardok megalkotására van szükség, amelyen az ILO jelenleg is dolgozik. Egyedül az európai kontinensen játszik a társadalmi párbeszéd meghatározó szerepet a munkaügyi kérdések megvitatásában, rendezésében.

Bernard Kuntz, a CSEN (Francia Pedagógusszakszervezet) titkára *A képzés szociális kérdés* témakörében a francia és az európai kultúráról, oktatásról adott átfogó képet a hallgatóságának.

A szót ezután **Regine Prunzel** vette át, aki előadásában arra a kérdésre keresett választ: *Szükség van-e egységes munkajogra Európában?* Példákkal illusztrálva mutatta be a vállalatok stratégiájában az utóbbi időben bekövetkezett változásokat, amelyek miatt veszélybe került a munkahelyek biztonsága. Egy egységes európai munkajog erre a problémára jelentene gyógyírt, ha csak kis mértékben is. A *flexecurity* (rugalmas biztonság) elve próbál választ adni az utóbbi évek kihívásaira, ám itt is látunk rossz példákat, amelyek veszélyeztetik a szociális biztonságot. Az elvet sokat úgy értelmezik, hogy az túl sok rugalmasságot nyújt a munkáltatóknak és túl kevés biztonságot a munkavállalóknak. Megoldási javaslatként említette, hogy következetes módon fel kell építeni az egységes európai szociális modellt, aminek csak egy része – igaz, fontos része – az egységes európai munkajog, amelynek megalkotásában a szakszervezetekre is komoly feladatok hárulnak. Egy hozzászóló megjegyezte, hogy az Európai Unióban a jobb munkafeltételek helyett csupán a piaci feltételek lettek jobbak, ezért egy minimális feltételrendszer meghatározása kívánatos lenne.

Az első nap utolsó előadója a **budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának oktatója, Gyulavári Tamás munkajogász** volt. Mondandójának fókuszában az „*Esélyegyenlőség a szociális államban*” állt. Bemutatta a fő problémákat – magyar példákat is hozva –, majd a 2000 óta az Európai Unió politikájában bekövetkezett főbb változásokat, a problémákra adott válaszokat (antidiszkriminációs törvény és az egyenlő esélyek politika). Megemlítette az egyes országok felelősségét az EU-s irányelvek hazai jogba való megfelelő átültetésében, illetve az átültetés nehézségeit. A szociális partnerek feladatának nevezte a kérdésben egyebek mellett a törvényhozói munkában való részvételt.

A szeminárium második napját **Christophe Ramaux, a Sorbonne Gazdaságkutató Központjának professzorának** *Az európai szociális modell elősegítheti-e az európai integrációt?* című előadása nyitotta. Elsőként pontosította a szociális állam fogalmát, amely 4 alappillérré (szociális védelem, a munkaerő-piac védelme, makrogazdasági politika és a közszolgáltatások léte) épül. Véleménye szerint a szociális Európa, az európai szociális politika – bár mindenki elismeri, hogy fejleszteni kellene – csak nyomaiban létezik. A tagállamok gazdasági fejlettségének nyilvánvaló különbségei miatt nem lehet jelentősen előrelépni az európai szociális modell kialakításában. Itt utalt a korábbi előadások során már előkerült európai minimálbér kivitelezhetetlenségére. De például a diszkrimináció elleni küzdelem területén még a szociálisan fejlett európai országok számára is tudott valamit adni az Európai Unió. Ettől függetlenül törekedni kell az európai szociális modell létrehozására szem előtt tartva, hogy a kérdésben visszalépés nem történhet egyik tagállamban sem (európai jogszabály csak akkor léphet minden tagállamra kötelező jelleggel hatályba, ha az nem okozza sehol sem az addig kivívott jogok csorbulását). Hiszen a cél, hogy a szociális államot a szociális Európa kiegészítse.

Az utolsó előadást *Az európai szociális modell – Célkitűzések és realitás a regionális politikában* címmel a magyar gyökerekkel is rendelkező **Wolfgang Balint** tartotta, aki **Brandenburg Tartomány Miniszterelnöki Hivatalának osztályvezetője**. Helyi példákat felhozva mutatta be, hogyan lehet az európai szociális modellt az állampolgárokhoz legközelebbi szinteken alkalmazni. Például az uniós strukturális támogatások segíthetnek megoldani a régiók foglalkoztatási problémáit. Ez azért is fontos, mivel a 2000-ben Lisszabonban elfogadott tízéves uniós stratégia fő célkitűzése, hogy az Európai Unió a világ legversenyképesebb része legyen, s ez a foglalkoztatás növelése nélkül elképzelhetetlen.

A konferencia végén **fórumot** tartottak A szociális partnerek szerepe az európai szociális modellben témakörben, amelyben részt vett **Fehér József MKKSZ-főtitkár** is. A vita résztvevői a szociális partnerek szerepét egy „félíg üres vagy félíg teli” pohárhoz hasonlították, vagyis bár már elindultak pozitív változások a kérdésben, még van hova továbblépni. Sokszor azonban a nemzeti szervezetek nehezen mondanak le előjogaikról az európai szintű (szak)szervezetek javára.

Fehér József felhívta a figyelmet arra, hogy Magyarországon egyesek a szociális párbeszéd alkotmányos létjogosultságát is megkérdőjelezik. Jelenleg is az Alkotmánybíróság előtt van az OÉT-törvény, és sokszor a szociális partnerek reprezentativitását is vitatják a kormányzat és a munkáltatói szervezetek képviselői. Tehát Kelet-Közép-Európában a szociális párbeszéd helyzete kevésbé rózsás, mint Nyugaton. Előfordulhat, hogy ugyanazokon a fogalmakon nem ugyanazt értik az egyes uniós tagállamokban.

Kérdésre a résztvevők elmondták, akkor lenne ideális a helyzet, ha az egyes európai országok azonos szinten állnának az európai szociális párbeszéd tekintetében, például a magyar, illetve a többi kelet-közép-európai kollégák is ugyanúgy odaférhessenek a közös európai tárgyalóasztalhoz. Azonos esélyekre és azonos informáltságra van szükség európai szinten.

Európa az egyes tagállamok munkavállalói szemében a mindennapi munkakörülményeikre vonatkozó hatás szempontjából túl messze van, nem érzik a döntések konkrét pozitív hatásait, csak a negatívokat. Ezen kívül a beszélgetésen szó esett a globalizáció – nem mindig feltétlenül rossz – hatásairól a szakszervezeti munkára és a szociális párbeszédre.

A zárónapon **Peter Heesen, az Európa Akadémia elnöke** foglalta össze a két nap alatt hallottak tapasztalatait. Elmondta, a viták célja, hogy megtaláljuk a felmerülő kérdésekre a legjobb válaszokat, a legjobb fejlődési irányokat. A kis lépések politikáját követve sokszor könnyebb eredményeket elérni hosszú távon, mintha olyan dolgokat akarnánk, amelyek megvalósítására kevés az esély.

Budapest, 2008. szeptember 11-12.

*A feljegyzést készítette:
Antal Dóra
Sajtómanager-asszisztens*